งานออกแบบพระอุโบสถวัดบางประทุนนอก ของรองศาสตราจารย์สมใจ นิ่มเล็ก ราชบัณฑิต

สมใจ นิ่มเล็ก

สถานที่ ริมคลองสนามชัย และคลองบางประทุน
เขตจอมทอง แขวงบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

แนวความคิดในการออกแบบ

แรกเริ่มในการออกแบบมีแนวความคิดที่จะประหยัดงบประมาณในการก่อสร้าง ลดทอนการดูแลรักษา การบูรณะในภายหลัง โดยจะไม่มีการตกแต่งด้วยการลงรักปิดทอง ประดับกระจก ตกแต่งแทนด้วยการทาสีเท่านั้น แต่เนื่องด้วยก่อนจะมีการสร้าง ทางวัดได้รับการบริจาคเงินจากพุทธศาสนิกชน โดยการเจาะจงว่าต้องการสร้างสิ่งใด เช่น ประตู หน้าต่าง เครื่องลำยอง ช่อฟ้า คันทวย ซุกชี รัตนบัลลังก์ ในองค์ประกอบดังกล่าวจะต้องมีการลงรักปิดทองประดับกระจกดังการก่อสร้างตามประเพณีที่มีมาตั้งแต่โบราณ ทางวัดจึงต้องดำเนินการตามความศรัทธาของผู้บริจาคเหล่านั้น แนวความคิดเดิมจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง

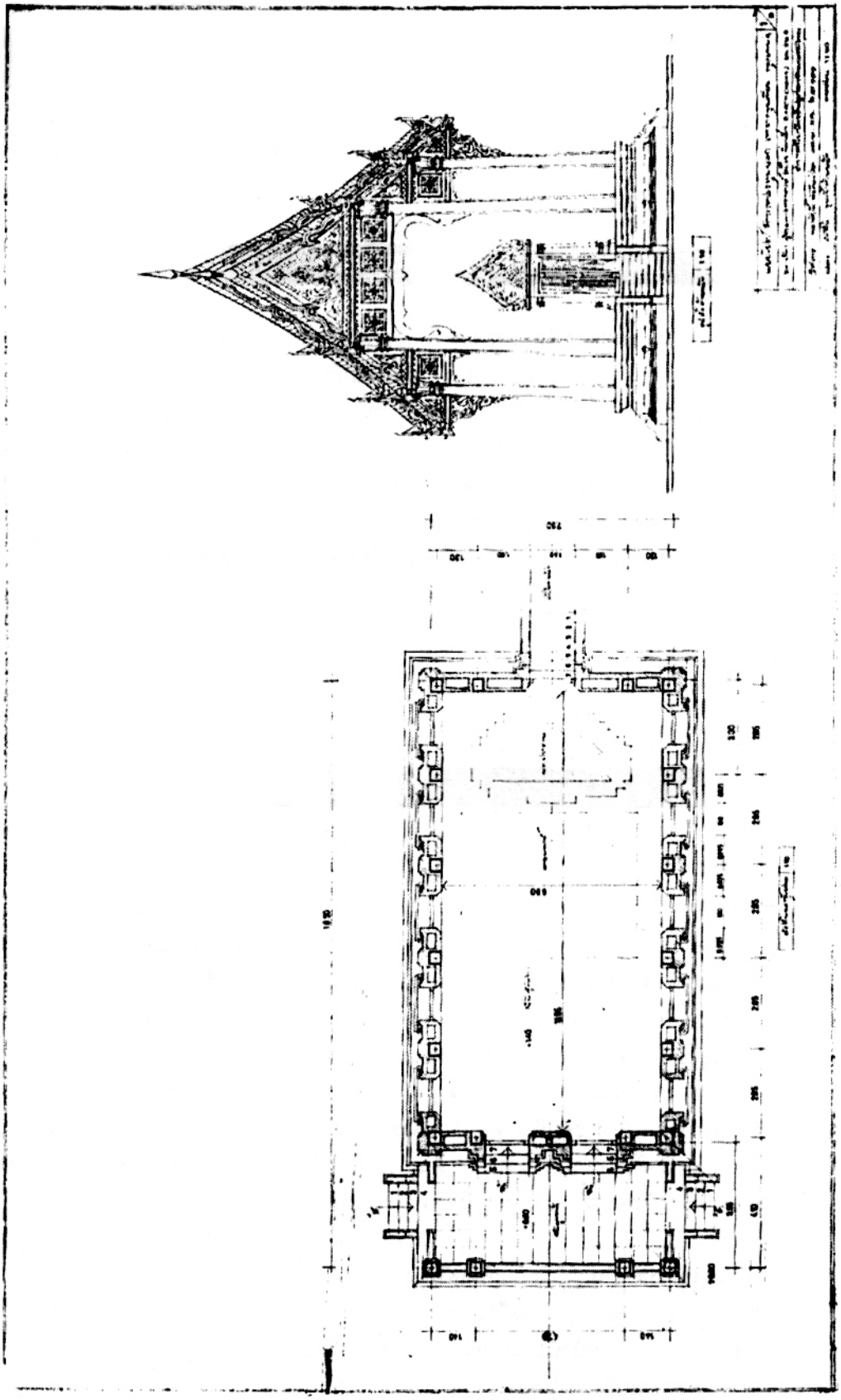
[redacted]

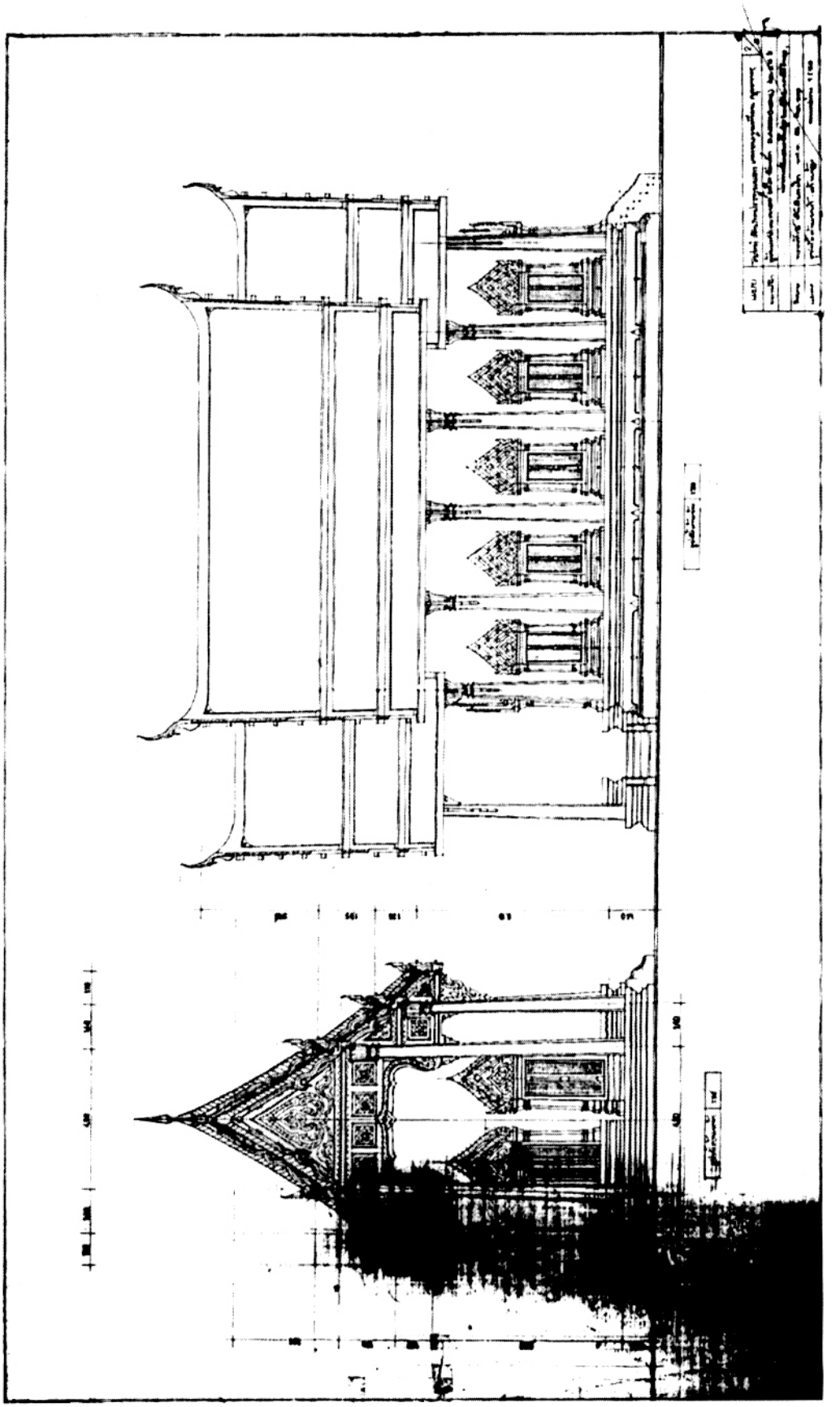
เนื่องจากสถานที่จำกัด ถูกบังคับด้วยอาคารอื่น อุโบสถหลังนี้มีมุขหน้าเพียงด้านเดียว มีพื้นที่เพียง 1 ห้องหรือ 1 ช่วงเสา ส่วนพื้นที่ทำสังฆกรรมมีจำนวน 5 ห้อง มีบันไดทางขึ้นพื้นที่ส่วนที่เป็นมุข 2 บันได มีประตูเข้าภายในอุโบสถด้านหน้าจำนวน 2 ประตู ส่วนด้านหลังที่ไม่มีมุขมีประตูเข้าออกเพียง 1 ประตู ซึ่งพอเพียงสำหรับเป็นทางเข้าออกของพระสงฆ์ สำหรับหน้าต่างด้านข้างมีด้านละ 5 หน้าต่าง

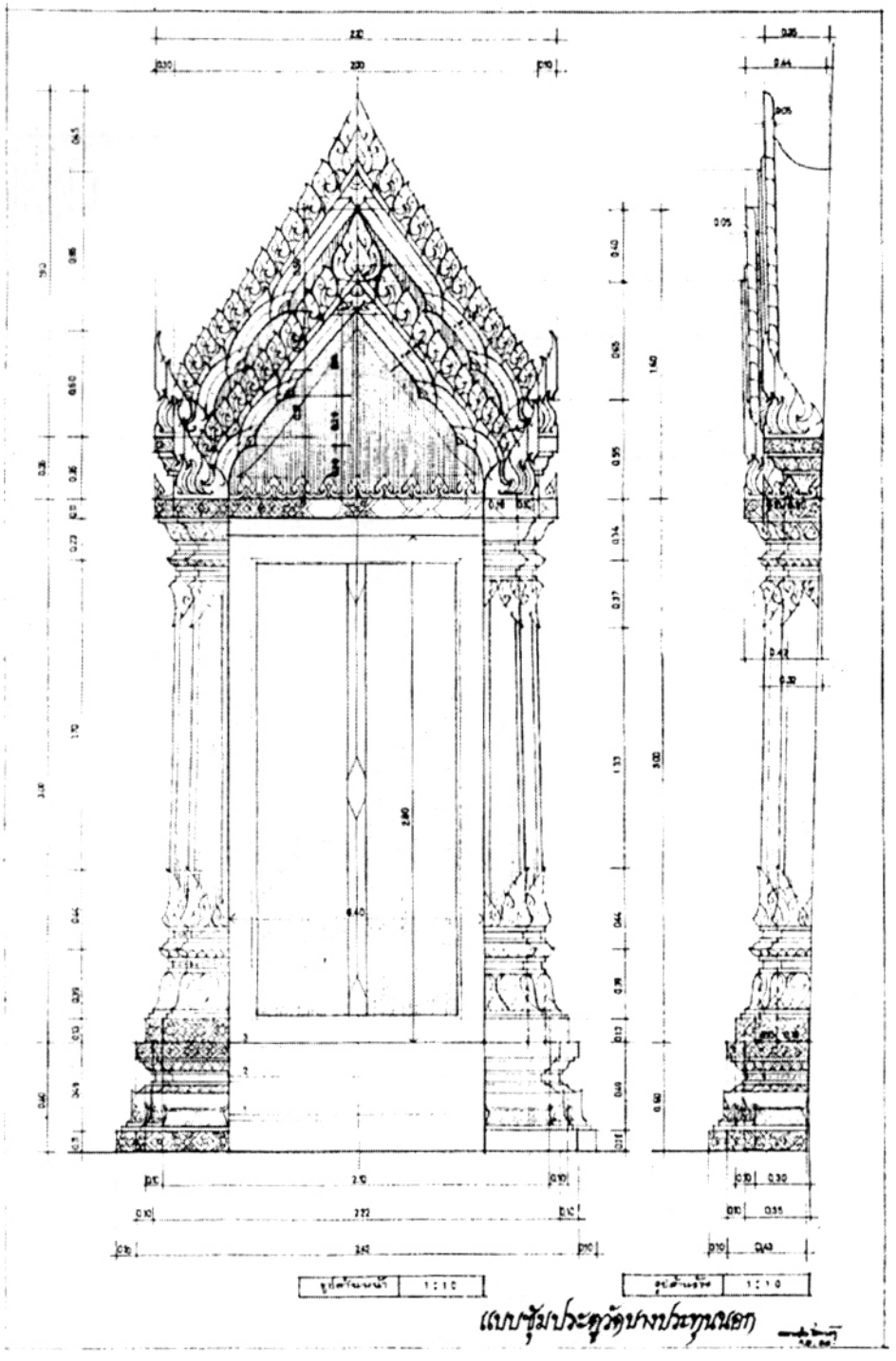
ตัวอุโบสถเป็นหลักสถาปัตยกรรมไทยแบบประเพณี มีหลังคา 2 ซ้อน แต่ละซ้อนมีผืนหลังคาด้านละ 3 ตับ ซ้อนที่ 1 คลุมส่วนมุขหน้า ส่วนด้านหลังคลุมพื้นที่สังฆกรรมจำนวน 1 ห้อง ซ้อนที่ 2 คลุมส่วนสังฆกรรมจำนวน 4 ห้อง

ด้านหน้ามีเสาหานจำนวน 4 ต้น เป็นเสาสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้แปด มีบัวหัวเสาแบบบัวจงกล เสาเก็จหรือเสาติดผนังก็ย่อมุมและมีบัวหัวเสาแบบบัวจงกลด้วย

โครงสร้างส่วนใหญ่เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาแบบหางมนเครื่องปิดเครื่องมุงเป็นเครื่องลำยอง ทำด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กลงรักปิดทอง ประดับกระจก แผงหน้าบัน แผงหน้าอุดปีกนก แผงหน้าอุดเต้าก่ออิฐฉาบปูนทั้งสามแผงมีลายปูนปั้นประดับ

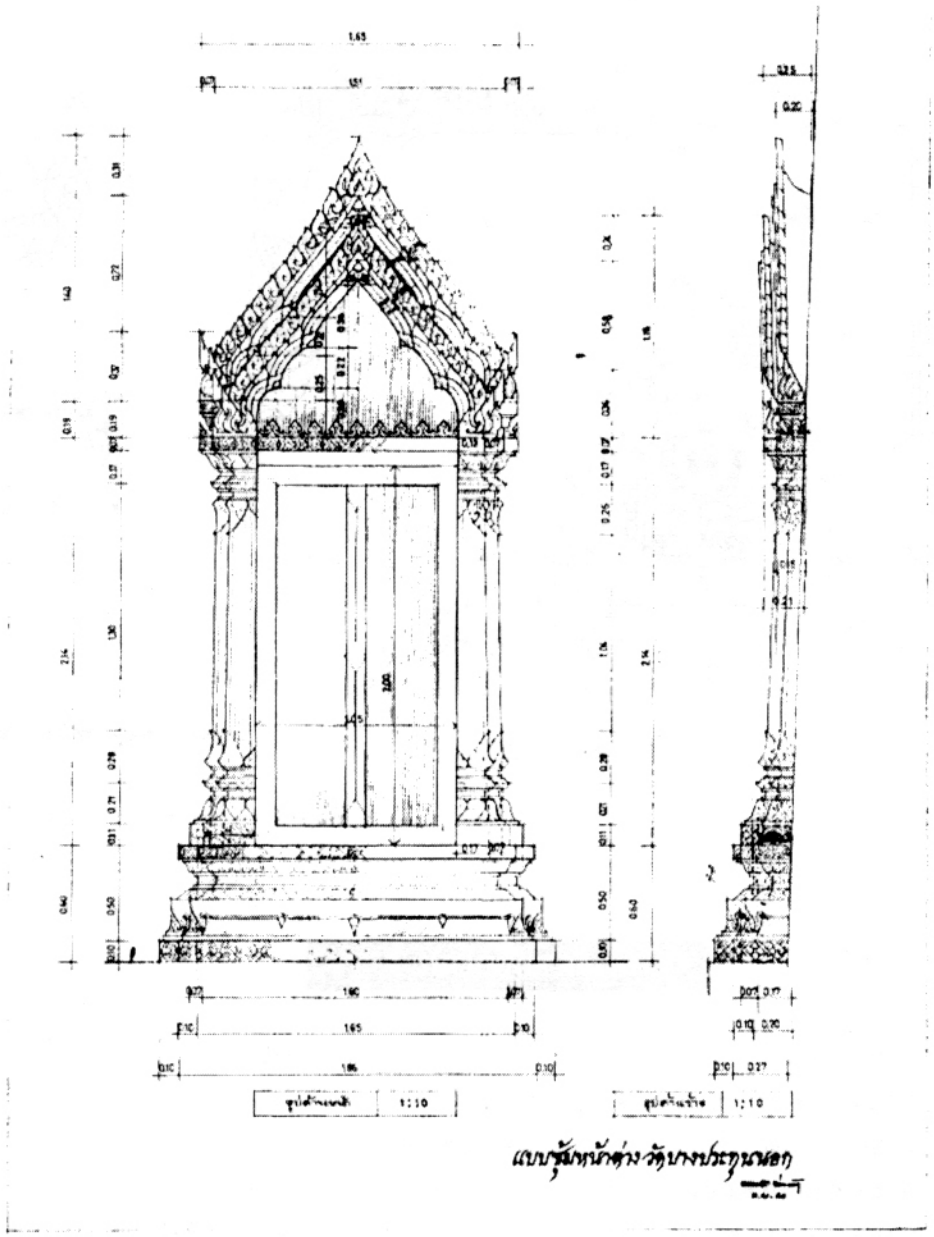

ซุ้มประตู

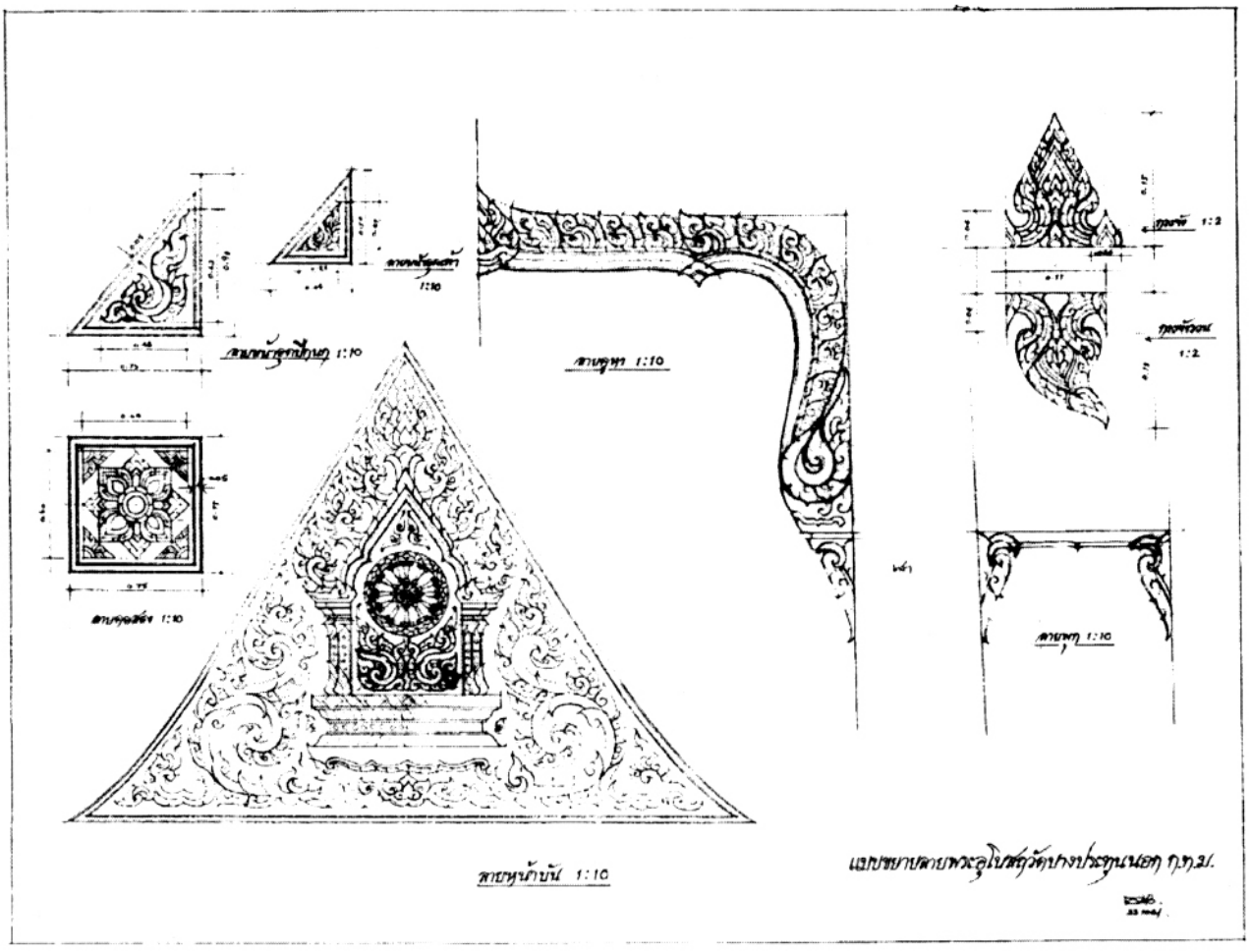
ซุ้มประตูด้านหน้าจำนวน 2 ซุ้ม ลักษณะของซุ้มเป็นแบบบันแถลงซ้อน 2 ชั้น ตัวซุ้มเป็นแบบรวยระกามีเสาบัวรองรับ เสาบัวจะตั้งอยู่บนฐานสิงห์ ทั้งตัวเสาบัวและฐานสิงห์จะมีลายปั้นปูนประดับ ซุ้มจะตั้งอยู่บนพื้นมุขหน้า มีบันได 3 ขั้น ก่อนถึงพื้นที่ทำสังฆกรรม

ซุ้มประตูหลังมีรูปแบบอย่างเดียวกับซุ้มด้านหน้า มีบันไดจำนวน 7 ขั้นจากพื้นโดยรอบหรือลานประทักษิณ

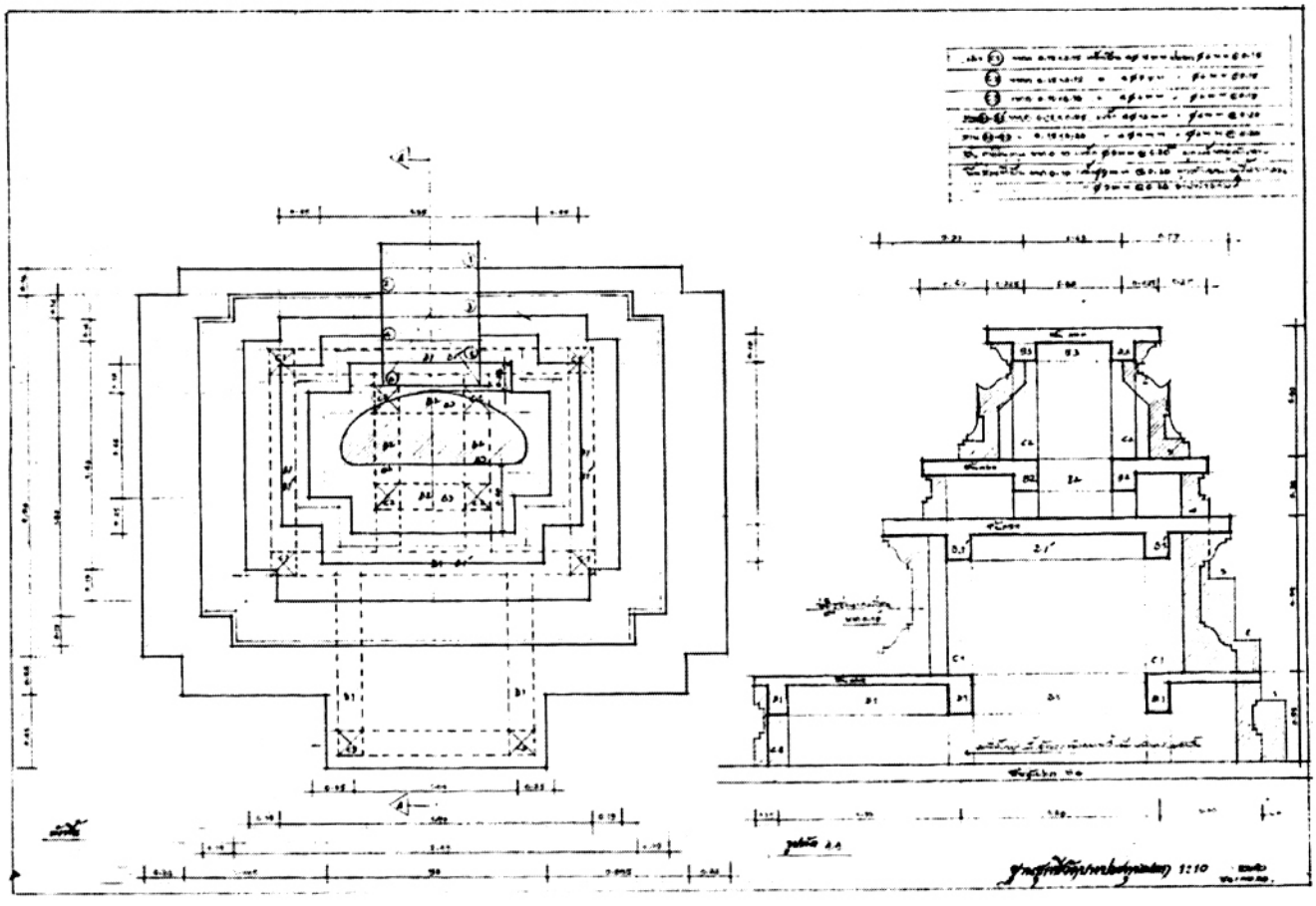
ซุ้มหน้าต่าง

ซุ้มหน้าต่างซึ่งมีด้านละ 5 ซุ้มนั้น มีลักษณะเป็นแบบบันแถลงซ้อน 2 ชั้น ตัวซุ้มเป็นแบบรวยระกามีเสาบัวรองรับ และเสาบัวจะตั้งอยู่บนฐานสิงห์

ลวดลายที่หน้าบัน

ลายหน้าบัน มีฐานสิงห์รองรับชุ้มเรือนแก้ว ภายในบรรจุพระธรรมจักร
ลายหน้าอุดปีกนกและลายหน้าอุดเต้า มีลายเปลวประดับ
ลายคูหา ตรงศูนย์กลางเป็นลายหน้าสิงห์สองข้างเป็นลายหอยเกาะไม้
ลายแผงแรคอสอง เป็นช่องสี่เหลี่ยมประดับด้วยลายดอกสี่กลีบ
ลายกระจังฐานพระ มีกระจังปฏิญาณประดับทั้งด้านบนและด้านล่างซึ่งด้านล่างซ้ายขวาเป็นกระจังรวน
ลายพุก ซึ่งอยู่ด้านล่างของหลังคาปีกนกจะเป็นลายกระจังครึ่งซีกติดกับริมของเสาหาน

ที่ประดิษฐานพระประธาน

พระประธานเดิมของพระอุโบสถเก่ามีหน้าตักไม่กว้างนัก ในการทำที่ประดิษฐานพระประธานของพระอุโบสถหลังนี้จะไม่ออกแบบเป็นแบบเดิมที่เป็นฐานสิงห์ตอนล่างและมีบัวรองรับองค์พระ แต่จะนำฐานแบบต่าง ๆ มาซ้อนกัน จุดมุ่งหมายสำคัญก็คือต้องการเน้นการจัดลายบรรจุในแต่ละฐาน การซ้อนฐานนี้เป็นแนวทางจากการสอนของศาสตราจารย์พระพรหมพิจิตร รายละเอียดของฐานได้แก่ ชั้นล่างสุดเป็นฐานชุกชีแบบฐานหน้ากระดานย่อไมแปด มีเก็จยื่นอยู่ด้านหน้า บรรจุลายลูกฟักก้ามปูทั้งหน้ากระดานบนหน้ากระดานล่าง ส่วนท้องไม้เป็นลายดอกกลมลูกโซ่

สำหรับรัตนบัลลังก์ ชั้นล่างสุดเป็นฐานบัวหรือฐานปัทม์ บรรจุลายประจำยามก้ามปูที่หน้ากระดานบนและหน้ากระดานล่าง ส่วนท้องไม้บรรจุลายดอกสี่กลีบขนาดใหญ่เหนือฐานบัวจะซ้อนด้วยฐานเขียงแบบฐานหน้ากระดาน โดยบรรจุลายประจำยามก้ามปูและลายดอกกลมลูกโซ่ เหนือฐานเขียงนี้จะซ้อนด้วยฐานสิงห์ ซึ่งถือว่าเป็นฐานที่มีศักดิ์สูงสุด โดยมีลายประจำยามก้ามปูและลายดอกกลมลูกโซ่ประดับ องค์พระธานจะประดิษฐานเหนือฐานสิงห์นี้

